

POGOVOR Z DIEGOM DE BREO, REŽISERJEM KAOSA

Kje sploh je še ta srečen človek?

Njegove uprizoritve so gostovale v tujini na prestižnih festivalih v različnih gledališčih na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Srbiji, Črni gori, Makedoniji, Bolgariji, Italiji, Franciji, Angliji, Belgiji, Nemčiji, Kolumbiji ... Zanje je prejel vrsto prestižnih nagrad. Tudi v **novogoriškem gledališču** je režiral markantne in odmevne uprizoritve, med njimi Ionescovega Kralj umira, Schimmelpfennigovo Arabsko noč in Cankarjevo Pohujšanje. Z režijo Kaosa se je po petnajstih letih vrnil k sodelovanju z goriškim ansamblom.

MARTINA MRHAR

• Na Slovenskem prvič predstavljamo finskega avtorja Miko Myllyaha. Po uveljavljenih stereotipih bi s severa pričakovali bolj hladne karakterje, z mediteranskega konca pa živahne, temperamentne. Toda v *Kaosu* ni tako.

“Predvsem bi rekel dvojje, če je družba bolj razvita, težave niso manjše, ampak še bolj akutne. Nevroze, histerije, sociofobije, frustracije, nevzdržnosti in vse, kar smo si prideltali v tej poškodovani družbi, niso na Finskem nič manjše. In na drugi strani, tako kot družba tudi človek skozi življenje potuje skozi različno odzivanje. Najprej, najenostavneje je igrati žrtev in trditi, da je svet kriv za moje težave, tudi za moje napake. Sledi faza upiranja in cinizma, ki ga v naši družbi zelo dobro poznamo. Tukaj je ego še vedno strašno močan, pravzaprav prevladuje, saj smo še vedno bogovi na zemlji: vemo, kako bi morali, a tega ne zmoremo, ne znamo. V družbi, kot je na primer finska, pa je v kreativnosti, filmski,

dramski in tudi v romanih, prisotna samoironija - sprejema družbo, takšno kot je, znotraj nje sebe vidim kot nemočnega, priznam to svojo nemoč in šele s priznanjem vzpostavim, da ni problematičen samo zunanji svet.

Zunanji svet seveda po vseh socioloških teorijah vpliva na nas, ampak še vedno ima človek možnost odločanja. Tega se pri nas premalo zavedamo in zato je tudi v dramatik vse bolj patološko. Znotraj tega sveta, v katerem živimo kot dezorientirani beguni, moramo poskušati preživeti. Ne iskati drugega sveta, drugačnega, novega. Ves čas govorimo o iluziji nečesa, kar pravzaprav ne obstaja. In ponavadi se nam zgodi, da ko se tisto drugo pojavi, vidimo, da je še slabše kot to, v čemer smo bili. Mislim, da bolj razvite družbe poskušajo ujeti trenutke hrepenenja, ki ostaja, a so bolj prizemljeni v tem, kako živeti to, kar lahko. Nemara na Finskem zato, ker je pri njih zaradi geografskih danosti golo preživetje bistveno težje kot pri nas.

Njihovi teksti so bolj intimistični. Mi veliko govorimo, a znotraj intime smo plitki, neizrečeni, zaprti. Težave rešujemo v glavnem na inštitucijah, ne znamo se izpovedati drug drugemu, si zaupati. V tem finskem tekstu pa je zelo močno izražena potreba po tem, da poveš. Pri nas se tega bojimo, ogroženost je večja, za držuje nas strah, kaj bodo drugi rekli ... Ampak v brezizhodni situaciji morash nekje ujeti zrak. In v tem pogledu vidim več optimizma, potrebe in zmožnosti, da je treba neke stvari predelati.

Predvsem pa se mi zdi, da je tekst izredno iskren in da si lahko človek dovoli tako intimo, mora biti ali na skrajnem robu ali pa mora biti družba bolj tolerantna, kot je ta, v kateri mi živimo. Mi se ogromno ukvarjamo s tem, kakšne bodo posledice, če se izpovemo, zato raje molčimo. V tekstu pa zaupanje med prijateljicami govori o večji lahkosti ali neznosni lahkosti bivanja. Mi igramo izgubljeno partijo, iz katere ne znamo, ne moremo ubežati, hkrati pa tudi ne moremo znotraj tega ob-

stati.”

• V *Kaosu* imamo tri ženske, dramatik pa je pred tem napisal podobno igro za tri moške z naslovom *Panika*. Če bi uprizorili obe igri, bi ugotovili, da ne gre za razliko med spoloma.

“Absolutno. Glavna ideja *Kaosa* je odsotnost moškega. Odsoten moški povzroča to, kar se tu dogaja. Moški z vsemi napakami in deviacijami je potreben. Še vedno. Kakšen bi moral biti, to je drugo vprašanje. Poudaril bi, da tekst ni feminističen. Govori o intimizmu, da drug drugega potrebujemo. Saj tudi moški brez ženske, ženstvenosti ne obstaja ali pa mu je to prav tako nevzdržno.

Ko govorimo o spolih, pa moram poudariti še, da so prav skozi proces prizadevanj za enakost in enakopravnost postale ženske absolutno preobremenjene. V življenju je nemogoče pokrivati toliko vlog. Ali družba to zahteva od nas ali si jih sami nalagamo, to je drugo vprašanje. Tu je zelo genialno zastavljeno, kako strašno smo obremenjeni v tekmovalni družbi. Kaj pomeni naša uspešnost? Kaj pomeni, da se osmislim? In pri tem pozabljamo na ključno. Kako presegati žalost, strah? Kako doseči veselje? Z vpeljavo novega upanja? Vere? In spet moramo spregovoriti tudi o jezici, ki se nikakor ne more transformirati v ljubezen. In potem je tu še poželenje, gon. Družba zahteva, da sitosti ni, da nikoli nismo dovolj siti. In šele v krizi opazimo, kako malo je potrebno, kako ni pomembna naša funkcija, ampak bivanje. Dobesedno samo bivanje znotraj prostora in ne znotraj družbe, o kateri toliko razpravljamo in politiziramo. Družba je samo okvir, mi imamo težave znotraj najmanjšega intimnega okvirčka znotraj nje.

Če je vrednotni sistem družbe, da mora biti vse boljše, hitreje, vsega več in nikoli dovolj ... infinitezimalni račun postane popolna ujetost. Do potešitve pravzaprav sploh ne moremo več priti in ker se nam po-

tešitev nenehno izmika, se notranji mir ne more vzpostaviti. Zato je prepotrebna umetnost, ker to je vendarle izstop ...”

• **... pogled z druge strani ...**

“Umetnost vsaj začasno zamakne. In ob tem želim poudariti, da je žanr komedije pri nas podcenjen, kot da bi bilo tako genetsko programirano. Zakaj imamo tak odnos do komedije? Veliki narodi imajo drugačnega, lažje prenašajo kritiko, satiro na dano situacijo, politično ali nepolitično. Nočemo se videti takšne, kakršni smo. Komedija potencira vse naše grde, slabe, neprimerne lastnosti.”

• **Res bi si želela videti uprizorjeno tudi *Paniko* in nemara ob tem razmišljati o odsotni ženski.**

“Ne samo o odsotni ženski, ampak bolj o ženski, ki jo družba preoblikuje in ji jemlje ženskost. Mislim, da je treba vztrajati pri tem preizpraševanju vlog. Strinjam se z enakostjo, emancipacijo, tudi sem za, da ženske vse prevzamejo, a se ob tem vendarle sprašujem tudi o posledičnih krizah, stiskah, brezizhodnosti ... Kje sploh še je ta srečen človek? Nekaj je v tej družbi vendarle hudo narobe. Sreča, opoteča ali pa neopoteča, pritisk je prevelik. Zahteve, ki si jih nalagamo, so absolutno predimenzionirane. Življenje je lahko enostavnejše in življenje ima najširši možen okvir. Življenje samo po sebi je lahko prekrasno, tako nekako bi ga morali jemati, a nam je težko. Celo bi rekel: bojimo se lastne sreče.”

(Celoten intervju je objavljen v gledališkem listu.)

“Družba zahteva, da sitosti ni, da nikoli nismo dovolj siti. In šele v krizi opazimo, kako malo je potrebno, kako ni pomembna naša funkcija, ampak bivanje. Dobesedno samo bivanje znotraj prostora in ne znotraj družbe, o kateri toliko razpravljamo in politiziramo. Družba je samo okvir, mi imamo težave znotraj najmanjšega intimnega okvirčka znotraj nje.”

“Znotraj tega sveta, v katerem živimo kot dezorientirani beguni, moramo poskušati preživeti. Ne iskati drugega sveta, drugačnega, novega. Ves čas

govorimo o iluziji nečesa, kar pravzaprav ne obstaja. In ponavadi se nam zgodi, da ko se tisto drugo pojavi, vidimo, da je še slabše kot to, v čemer smo bili.”

DIEGO DE BREA
režiser

